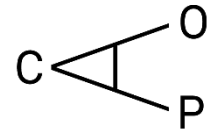

Jaaroverzicht 2018

Steunpunt Integriteitsonderzoek Politieke Ambtsdragers

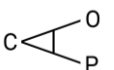
© CAOP

Alle rechten zijn voorbehouden. Niets van de gepubliceerde gegevens mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand en/of openbaar worden gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of enige andere manier, zonder uitdrukkelijke voorafgaande schriftelijke toestemming.

Jaaroverzicht 2018

Steunpunt Integriteitsonderzoek Politieke Ambtsdragers

Inhoudsopgave

Voorwoord	4
Over het Steunpunt	7
2018: het vierde jaar	10
Analyse casuïstiek	13
Verwijzingen	15

Voorwoord

In 2018 valt het op dat een aantal gemeenten kampt met een zodanig misbruik van de integriteitskaart dat termen als 'bestuursbederf', 'obstructie' of 'sabotage' vallen. In het openbaar bestuur worden vanuit verschillende perspectieven vaker instrumenten en manieren ontwikkeld om een getroebleerd geraakt lokaal bestuur de helpende hand te bieden. Dan valt te denken aan de installatie van een integriteitscommissie of externe interventie en begeleiding.

De ontwikkeling, dat burgemeesters, commissarissen van de Koning en voorzitters van waterschappen zich in toenemende mate comfortabel voelen bij de uitoefening van hun wettelijke taak voor bestuurlijke integriteit, zet zich in mijn waarneming door. Zij gebruiken uiteenlopende instrumenten om integriteitsschendingen te voorkomen en integriteit te agenderen, zoals gedragscodes, risicoanalyses, training en screening. Daarmee maken ze integriteit tot een onderdeel van de normale bedrijfsvoering.

Door integriteit te normaliseren, wordt voorkomen dat bestuurders alleen of vooral in actie komen als zich een incident voordoet, wanneer het eigenlijk al te laat is. Incidenten zullen er altijd zijn en dan kunnen politieke ambtsdragers snel vertrouwelijk advies vragen bij het Steunpunt. Dan komt ook de vraag aan bod of bij een kwestie de integriteit in het geding is of dat het gaat om iets anders, zoals om een conflict, disfunctioneren, onhandigheid of een inhoudelijk of politiek conflict.

In 2018 heeft het Steunpunt 54 adviezen aan politieke bestuurders uitgebracht. Dat is minder vaak dan in het jaar 2017 toen het om 70 adviezen ging. Mogelijk raken inmiddels meer bestuurders en/of organisaties beter thuis in het goed handelen bij een incident. Het is te vroeg om een trend vast te stellen. Het Steunpunt vervult een vertrouwde rol als duurzame schakel in de infrastructuur voor de integriteit van het lokale domein. Dat is belangrijk voor kleine gemeenten, die doorgaans geen eigen expertise snel kunnen inschakelen als mogelijk een integriteitskwestie opspeelt.

Samen met 27 andere organisaties heeft het Steunpunt in 2018 een intentieverklaring voor de oprichting van het Netwerk Weerbaar Bestuur ondertekend. Dit netwerk spant zich in voor een weerbaar bestuur, waarin politieke ambtsdragers hun ambt veilig en integer uit kunnen oefenen. Sinds februari 2019 heeft het netwerk een eigen website om kennis, producten en diensten aan te bieden aan het openbaar bestuur.

Nazorg na afronding van een integriteitsmelding is bij politieke ambtsdragers nog vaak onderbelicht. Dat komt vooral door de neiging om de gewone draad weer op te pakken en de kwestie achter zich te laten, terwijl het belangrijk is om een schending met alle betrokkenen goed af te sluiten. De adviseurs van het Steunpunt betrekken dit aspect ook bij hun advisering. In een enkel geval vraagt de bestuurder zelf om advies over een goede nazorg.

Hans Groot

Adviseur Steunpunt Integriteitsonderzoek Politieke Ambtsdragers

Begrippen

BZK	Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
Bestuursorgaan	Bestuur en volksvertegenwoordiging van provincie, gemeente en waterschap
Politieke ambtsdrager	Benoemde en verkozen bestuurders en volksvertegenwoordigers
Steunpunt	Steunpunt Integriteitsonderzoek Politieke Ambtsdragers
Bestuurder	Commissarissen van de Koning, burgemeesters en voorzitters van waterschappen

Over het Steunpunt

Over het Steunpunt

Altijd toegang tot kennis, kunde en ervaring

Integriteitsschendingen door politieke ambtsdragers beschadigen het vertrouwen in de politiek en de overheid. Hetzelfde geldt voor inadequaat optreden bij signalen van zulke schendingen. Gebeurt er niets of wordt er juist overdreven gereageerd? Dat komt de legitimiteit van een gemeente, provincie of waterschap niet ten goede. Daarom wordt van burgemeesters, commissarissen van de Koning en voorzitters van waterschappen verwacht dat zij het initiatief nemen. Deze bestuurders moeten de bestuurlijke integriteit bevorderen én binnen hun mogelijkheden handhaven bij vermoedens van integriteitsschendingen door politieke ambtsdragers. Dit zijn ingewikkelde en politiek gevoelige kwesties.

Met vermoedens van integriteitsschendingen hebben bestuurders gelukkig zelden te maken. Het proces van integriteitsonderzoek in goede banen leiden, vereist echter snel handelen en specifieke deskundigheid. Die kunnen de meeste overheden, zeker de kleinere gemeenten, niet zelf opbouwen en vooral ook onderhouden. Om toch toegang te hebben tot de benodigde kennis, kunde en ervaring heeft het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) het Steunpunt Integriteitsonderzoek Politieke Ambtsdragers ingesteld en ondergebracht bij het CAOP. Sinds 1 januari 2015 kunnen bestuurders hier terecht voor advies, ondersteuning en voorlichting.

Het [Steunpunt Integriteitsonderzoek Politieke Ambtsdragers](#) adviseert commissarissen van de Koning, burgemeesters en voorzitters van waterschappen over de aanpak van (mogelijke) integriteitsschendingen door politieke ambtsdragers in hun bestuursorgaan. Dit advies richt zich vooral op de manier waarop een persoonsgericht integriteitsonderzoek moet verlopen, maar gaat ook over preventie en integriteitsbevordering. Het Steunpunt helpt bestuurders ook scherp te onderscheiden of het een mogelijke integriteitsschending is, of dat er sprake is van disfunctioneren of een onterechte beschuldiging van niet-inteeger handelen. Dat voorkomt onnodig onderzoek en hiermee samenhangende imago-en reputatieschade.

Bestuurder houdt regie

Vanaf het eerste signaal van een mogelijke integriteitsschending kan een bestuurder het Steunpunt om advies vragen. Bestuurders blijven zelf verantwoordelijk voor de gekozen aanpak en uitvoering. Zo houden zij de regie over de complexe en politiek gevoelige processen die ontstaan bij een integriteitsschending in een bestuursorgaan. Het Steunpunt doet zelf geen integriteitsonderzoek en is ook geen meldpunt voor misstanden of integriteitsschendingen.

Vertrouwelijk en op aanvraag

Het Steunpunt adviseert alleen als bestuurders erom vragen en benadert bestuurders niet proactief als er signalen van integriteitsschendingen in de media verschijnen. Ook zoekt het niet op eigen gezag contact met andere betrokken bestuursorganen in een kwestie. Het Steunpunt doet verder geen openbare uitspraken over casuïstiek. Bestuurders kunnen zo rekenen op vertrouwelijkheid.

Werkwijze

Bestuurders kunnen telefonisch en per mail een afspraak maken voor een gesprek met een adviseur. Dit vindt in de regel plaats op dezelfde of volgende werkdag. Soms is de bestuurder dan al verder geholpen. In andere gevallen zijn meerdere contactmomenten via telefoon, (beveiligde) mail of gesprekken op locatie nodig. De bestuurder bepaalt steeds de mate en wijze van contact.

Kosten

Aan het vragen van advies zijn geen kosten verbonden. Ook publieke justitiële autoriteiten, zoals de Rijksrecherche en het Openbaar Ministerie zijn mogelijke adviseurs en worden op voorspraak of advies van het Steunpunt bij de zaak betrokken.

Ontwikkelingen volgen

Het Steunpunt is ondergebracht bij het [CAOP](#), het kennis- en dienstencentrum op het gebied van arbeidszaken voor het publieke en private domein. Behalve gericht advies geeft het Steunpunt ook algemene voorlichting over de aanpak en preventie van integriteitsschendingen. Verder worden er actief contacten met het onderzoeksveld onderhouden, registreert het Steunpunt geanonimiseerd de relevante casuïstiek en signaleert het nieuwe ontwikkelingen en trends

2018: het vierde jaar

2018: het vierde jaar

In 2018 krijgt het Steunpunt 54 adviesvragen over mogelijke integriteitsschendingen en de aanpak ervan. Omdat politieke ambtsdragers het Steunpunt ook benaderen bij twijfel over de vraag of er wel sprake is van een integriteitsschending, zegt het aantal adviesvragen niets over het aantal daadwerkelijke schendingen. Ook is het geen indicatie voor de hoeveelheid schendingen op landelijk niveau. Het Steunpunt doet geen uitspraken over het aantal vastgestelde schendingen waar het bij betrokken is.

Het Steunpunt neemt het probleem van bestuurders niet uit handen. Met deze terughoudende, vraaggerichte opstelling voorziet het Steunpunt vooral in hun behoefte aan advies en aan een klankbord. In de nagesprekken geven bestuurders aan zich geholpen te voelen. Zij weten bijvoorbeeld hoeveel tijd gemoeid is met persoonsgericht integriteitsonderzoek en welke gegevens (bijvoorbeeld e-mail communicatie) zij hiervoor op zijn minst tijdelijk beter kunnen afschermen.

GEMEENTEWET

Art. 170 2. De burgemeester bevordert de bestuurlijke integriteit van de gemeente.

PROVINCIEWET

Art. 175 2. De commissaris bevordert de bestuurlijke integriteit van de provincie.

Art. 182 1. De commissaris is, volgens regels te stellen bij een door de regering gegeven ambtsinstructie, belast met: c. het adviseren en bemiddelen bij verstoorde bestuurlijke verhoudingen in een gemeente en wanneer de bestuurlijke integriteit van een gemeente in het geding is.

WATERSCHAPSWET

Art. 94 2. De voorzitter bevordert de bestuurlijke integriteit van het waterschap.

Communicatie en voorlichting

Bestuurders wenden zich ofwel rechtstreeks tot het Steunpunt ofwel via een verwijzing. Verwijzing naar het Steunpunt gaat meestal via het eigen netwerk van burgemeesters en dijkgraven, de directeur van het Nederlandse Genootschap van Burgemeesters of via de chef van het kabinet van de commissaris van de Koning. Ook beroepsverenigingen, zoals van wethouders, raadsleden, gemeentesecretarissen en griffiers, spelen een belangrijke rol bij het doorgeleiden van adviesvragen aan het Steunpunt. In publicaties, leergangen, workshops en bijeenkomsten, en via de eigen website en CAOP-nieuwsbrief wordt de functie, aanpak en kennis van het Steunpunt voor het voetlicht gebracht.

Overige activiteiten

Het Steunpunt was betrokken bij een Antilliaanse missie die informatie wilde hebben over lokale integriteitssystemen.

Het Steunpunt en het CAOP dragen bij aan de activiteiten van het Netwerk Weerbaar Bestuur, een initiatief van BZK en het ministerie van Justitie en Veiligheid. De weerbaarheid richt zich op oneigenlijke beïnvloeding van politieke ambtsdragers en het bewust frustreren van effectieve besluitvorming. De integriteit in het lokale domein raakt steeds meer verweven met het ondermijningsdossier.

Bezetting

De personele bezetting van het Steunpunt is in 2018 qua aantal uren inzet gelijk gebleven. Zo nodig gebruikt het CAOP andere experts voor hele specifieke kennis over integriteit en preventie.

Analyse casuïstiek

Analyse casuïstiek

Belangenverstrengeling

De meeste adviesaanvragen blijven betrekking hebben op belangenverstrengeling. Dit valt, zeker in het lokale domein, goed te begrijpen. In een systeem van parttime volksvertegenwoordigers spelen per definitie ook andere belangen. Zij hebben functies en lokale netwerken, en betrekken die bij het besturen of de volksvertegenwoordiging. Het wordt pas problematisch als de zuiverheid van de besluitvorming in geding is. Als die moet concurreren of zelfs wijken voor bijvoorbeeld een persoonlijk voordeel. Het is belangrijk dat politieke ambtsdragers vragen stellen over de integriteit. De openheid die hiermee gepaard gaat, is al de helft van de oplossing.

Werkgebied

380 bestuursorganen (eind 2018)

- 355 gemeenten
- 12 provincies
- 23 waterschappen

Aantal adviezen

54 adviezen aan 47 organisaties.

Vragen over belangenverstrengeling raken in toenemende mate aan vraagstukken die betrekking hebben op partijfinanciering. Wat zich wrekt is het gegeven dat nieuwe, lokale partijen geen landelijk kader hebben. Zij hebben minder ervaring en expertise opgebouwd en lopen hierdoor grotere risico's als het gaat om de ontwikkeling van integriteitsbeleid, normenkader en de weging van dilemma's. Bij de landelijk georganiseerde partijen 'liften' lokale volksvertegenwoordigers en bestuurders als vanzelf mee met het landelijk kader en bijvoorbeeld een wetenschappelijk bureau. Nieuwe partijen moeten dit allemaal op eigen kosten en in eigen tijd ontwikkelen.

Verwijzingen naar instrumenten en informatie over de bestuurlijke integriteit

Verwijzingen naar instrumenten en informatie over de bestuurlijke integriteit

Handreikingen

- Kenmerken van goed onderzoek
- Integriteitsinfrastructuur voor bestuurlijke integriteit
- Onderzoek integriteitsschendingen politieke ambtsdragers
- Integriteitstoetsing kandidaten voor decentrale politieke partijen BZK, 2017)

CAOP- bijeenkomsten

- Kennisforum Vertrouwenspersonen Overheid
- Jaarlijkse Dag en Nacht van de Integriteit in september

CAOP Opleidingen

- Opleidingsmodule 'Integriteitsonderzoek'
- Vertrouwenspersonen Integriteit
- Leergang Integriteitsmanagement
- Verdiepingsleergang Integriteitsmanagement

VNG, IPO, Unie van Waterschappen en BZK

- Modelgedragscode Integriteit volksvertegenwoordigers in gemeenten, provincies en waterschappen
- Modelgedragscode Integriteit (dagelijkse) bestuurders in gemeenten, provincies en waterschappen
- Modelaanpak basisnormen integriteit voor openbaar bestuur en politie
- Intentieverklaring Netwerk Weerbaar Bestuur
- 'Versterking integriteit lokaal bestuur en aanpak aanhoudende bestuurlijke problemen bij gemeenten' (Brief aan TK van BZK, 19 maart 2018)

Nederlands Genootschap van Burgemeesters

- Burgemeestersgame

Netwerk Weerbaar Bestuur

- Thema's, producten en diensten

VNG:

- Toolkit integriteit voor bestuurders

CONTACTGEGEVENS

Bezoekadres

Lange Voorhout 13
2514 EA Den Haag

Postadres

Postbus 556
2501 CN Den Haag

Telefoon & e-mail

070 - 376 59 50, 06 - 835 738 63
steunpuntintegriteit@caop.nl

Meer informatie

<https://www.caop.nl/steunpunt-integriteit/>

Pers

Ans Compaijen, persvoorlichter CAOP
06 - 122 02 419
a.compaijen@caop.nl